

U.E. și legislația pentru protecția lepidopterelor din România

László RÁKOSY

Abstract

E.U. and the legislation on Lepidoptera protection in Romania

Although it owns an extremely rich Lepidoptera fauna, Romania manifested little legislative interest and preoccupations related to the protection and conservation of this insect group, until the ratification of the Bern Convention and, later, of the Habitats Directive. This paper comprises all the Romanian species which are included in the annexes of the Habitats Directive, as well as the list of the national interest species, which was recently published through the order of the Minister of the Environment and Waters Administration (December 2005). The author makes critical references regarding the content of the annexes, suggesting their completion with valuable taxa, for which Romania owns the only or at least the most viable populations in Europe.

Rezumat

Deși deține o faună deosebit de bogată de lepidoptere, România nu a avut preocupări legislative pentru protecția și conservarea acestora până la ratificarea Convenției de la Berna și apoi a Directivei Fauna-Flora-Habitate. În lucrare sunt enumerate toate speciile prezente în România, incluse pe anexele Directivei FFH, precum și lista speciilor de interes național, recent publicate prin ordinul Ministrului Mediului și Gospodăririi Apelor (decembrie 2005). Se fac referiri critice la conținutul anexelor, sugerându-se completarea lor cu taxoni valoroși, pentru care România deține unicele sau cele mai viabile populații din Europa.

Key words: Lepidoptera, Romania, Habitats Directive, national legislation, protection, conservation

Deși România este cotate ca o țară europeană cu o mare bogăție de insecte, până la ratificarea Convenției de la Berna și apoi adoptarea Directivei Fauna-Flora-Habitate a Uniunii Europene, nu a existat nici o măsură de protecție și conservare orientată spre cel mai important grup de nevertebrate.

După publicarea primei variante a anexelor Directivei FFH, Comisia de Mediu a UE a oferit țărilor candidate șansa pentru a lărgi, completa sau corecta listele de specii existente. În 2003 a apărut a doua versiune a anexelor Directivei FFH, la care din păcate persoanele abilitate din cadrul Ministerului Mediului și Gospodăririi Apelor nu și-au adus contribuția așteptată și solicitată. Propunerile făcute de România s-au dovedit a fi în mare parte nefundamentate, sau incomplete. Pentru lepidoptere, România a făcut singură sau în comun cu Ungaria, Slovacia și Polonia 13 propuneri, din care doar 4 au fost acceptate. Din cele 4 acceptate, România a fost unic proponent doar pentru *Apatura metis* și *Nymphalis vaualbum*. Propunerile respinse sau referit la: *Phylodesma ilicifolia*, *Coenonympha tullia*, *Hyponephele lupina*, *Kirinia roxelana*, *Nymphalis xanthomelas*, *Pseudophilotes bavius*, *Thymelicus acteon*, *Tomares nogelii* și *Lycaena helle*, aceasta fiind deja inclusă pe anexa IV a Directivei FFH. Se remarcă lipsa de fundamentare pentru taxoni valoroși și semnificativi pentru UE în forma ei lărgită (*Pseudophilotes bavius*), dar mai ales absența unor taxoni pentru care România dispune de unicele sau cele mai viabile populații din Europa (*Muschampia cribrellum*, *M. tessellum*, *Erebia melas runcensis*, *Dioszeghyana schmidtii*, *Zygaena nevadensis gheorghenica*, etc).

Din fericire pentru lepidopterologie, Ungaria a reușit să se impună și să includă pe anexa II și IV specii importante, prezente și în România (*Arytrura musculus*, *Gortyna borelii lunata*, *Saragossa porosa*, *Asteroscopus syriacus decipulae*, *Catopta thrips*, *Dioszeghyana schmidtii*, etc).

Anexele Directivei FFH, în ultima lor variantă au fost preluate de Guvernul României și publicate în Monitorul Oficial Nr. 1.097/6.XII.2005 ca Ordin al Ministrului Mediului și Gospodăririi Apelor cu nr. 1.198. Anexele, în noua lor formă vin să actualizeze anexele 2, 3, 4 și 5 la Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 236/2000 privind regimul ariilor naturale protejate, conservarea habitatelor naturale, a florei și faunei sălbatice, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 462/2001. În ordinul din 6.12.2005 găsim lista tipurilor de habitate naturale a căror conservare necesită declararea ariilor speciale de conservare (Anexa 1), dar și speciile de plante și animale a căror conservare necesită desemnarea ariilor speciale de conservare (Anexa 2). Anexa 2 este deosebit de importantă, deoarece pentru speciile incluse pe această listă se impune desemnarea unor arii speciale de conservare. Altfel spus, pentru speciile cuprinse în anexa 2, se solicită arii speciale de conservare. Anexa 2 include speciile:

Anexa 2. Specii de plante și animale a căror conservare necesită **desemnarea ariilor speciale de conservare** și a ariilor de protecție specială avifaunistică

Arytrura musculus

Callimorpha quadripunctaria

Catopta thrips

Colias myrmidone

Cucullia mixta lorica
Dioszeghyana schmidtii
Eripogaster catax
Euphydryas aurinia
Euphydryas maturna
Erannis ankeraria
Gortyna borelii lunata
Glyphipterix loricatella
Hypodryas maturna partiensis
Lycaena helle
Lycaena dispar
**Leptidea morsei*
Maculinea teleius
Maculinea nausithous
Nymphalis vaualbum
Pseudophilotes bavius

Observații:

Euphydryas maturna și *Hypodryas maturna* sunt una și aceeași specie. Denumirea actuală, corectă este *Euphydryas maturna*. *E. maturna partiensis* este o subspecie răspândită în sud-estul Europei.

Callimorpha quadripunctaria persistă în Anexa 2 deși este o specie comună în majoritatea țărilor central- și sudeuropene. Incluziunea ei în prima variantă a anexei poate fi justificată pentru subspecia *C. quadripunctaria rhodosensis*, endemică pe insula Rhodos (Made & Wynhoff 1996). Protecția și conservarea ei în Europa nu se justifică.

Anexa 3A include taxoni **de interes comunitar**, adică specii sau subspecii, care după ce au fost identificate vor fi supuse unor măsuri stricte de protecție.

Obs. Anexa 3 este o continuare a anexei 2 pentru stabilirea unei rețele de arii speciale de conservare.

Anexa 3 include următorii taxoni:

Apatura metis
Arytrura musculus
Catopta thrips
Colias myrmidone
Cucullia mixta lorica
Erebia sudetica radnaensis
Erannis ankeraria
Eriogaster catax
Euphydryas aurinia
Glyphipterix loricatella
Gortyna borelii lunata
Hyles hippophaes
Hypodryas maturna partiensis

Lopinga achine
Lycaena dispar
Lycaena helle
**Leptidea morsei*
Maculinea arion
Maculinea nausithous
Maculinea teleius
Nymphalis vaualbum
Parnassius mnemosyne
Parnassius apollo
Proserpinus proserpina
Pseudophilotes bavius
Zerynthia polyxena

Anexa 3B include specii **de inters național** care necesită protecție strictă.
Pentru lepidoptere anexa 3B cuprinde următorii taxoni:

Apatura metis
Arethusana arethusa arethusa
Argynnis laodice
Aricia (Eumedonia) eumedon
Boloria titania transsylvanica
Boloria aquilonaris
Catocala diversa
Coenonympha leander
Coenonympha tullia tullia
Colias chrysotheme
Conisania poelli ostrogovichi
Cucullia balsamitae
Cucullia biornata
Cucullia gnaphalii
Cupido osiris
Dasypolia templi koenigi
Diachrysia chryson deltaica
Erebia sudetica radnaensis
Erebia pharte
Erebia gorge
Erebia melas runcensis
Erebia melas carpathicola
Euchloe ausonia taurica
Eupithecia biornata
Everes alcetas
Grammia quenseli
Heteropterus morpheus
Hyponephele lupinus lupinus

Hyponephele lycaon
Kentrochrysalis elegans steffensi
Kirinia roxelana
Lasiocampa eversmanni
Lemonia balcanica
Lycaena hippothoe hippothoe
Maculinea alcon
Muschampia cribrellum
Muschampia tessellum
Neptis hylas (sappho)
Oxytripia orbiculosa
Paradrymonia vittata bulgarica
Pericalia matronula
Peridea korbi herculana
Phyllodesma ilicifolia ilicifolia
Pieris ergane
Plebejus sephirus
Plusia putnami gracilis
Plusidia cheiranthi
Polia cherrug
Polyommatus amandus
Pseudophilotes bavius egea
Psodos quadrifaria
Pyrgus sidae sidae
Pyrocleptria cora
Rileyiana fovea
Rhyparioides metelkana
Schinia cognata
Schistostege decussata dioszeghyi
Spaelotis suecica gyilkosi
Tomares nogelii dobrogensis
Zerinthia cerisy ferdinandi
Zygaena laeta orientalis
Zygaena nevadensis gheorghenica

Pentru unii dintre noi conținutul anexei 3B poate fi prea restrâns, pentru alții prea extins. Pentru cei care gândesc, se comportă și acționează în spiritul protecției și conservării speciilor de lepidoptere lista pare incompletă. Desigur se mai puteau trece 1-2 duzini de specii. La elaborarea ei s-a ținut cont în primul rând de taxonii cu valoare comercială, țintiți și de majoritatea colecționarilor. Comparând lista lepidopterelor (61 specii și subspecii) cu cea a coleopterelor (7 specii), protecționiștii trebuie să se declare mulțumiți. Teoretic pe anexa 3B ar fi trebuit trecute toate speciile și subspeciile incluse de noi pe lista roșie a macrolepidopterelor din România cu următoarele grade de

periclitare: CR, EN, VU (Rakosy et al. 2003). Propunem întregirea listei cu următorii taxoni:

Propuneri pentru lărgirea listei de specii din Anexa 3B

Acontia titania
Actinotia radiosa
Amphipyra micans
Amphipyra tetra
Amphipyra stix
Apaustis rupicola
Cyclophora subpunctaria
Chesias rufata
Calocucullia celsiae
Cucullia santonici
Cuculia dracunculi
Enargia abluta
Epimecia ustula
Eublemma ostrina
E. parva
E. pannonica
Hadula dianthi hungarica
Hadula stigmosa
Hdraecia osseola
Gortyna moesiaca
Gortyna cervago
Lithophane lamda
Metachrostis darduini
Glaciesbentelii
Parocneria terebinthi
Saragossa porosa kenderesiensis

Relevanța Ordinului ministrului și a anexelor 2, 3A și 3B

Toate speciile menționate în anexa 2, dau dreptul și obligă autoritățile să declare siturile în care acestea trăiesc, drept arii protejate. Solicitarea pentru obținerea statutului de arie protejată poate veni din partea persoanelor fizice sau juridice, dar presupune depunerea unei documentații științifice și de fundamentare, corespunzătoare. Altfel spus fiecare entomolog are dreptul și îndatorirea să militeze pentru obținerea statutului de arie protejată pentru suprafețele de teren în care există una sau mai multe dintre speciile trecute în Anexa 2. O parte dintre ariile protejate existente și dintre cele nou propuse vor intra în rețeaua europeană de arii protejate cunoscută sub denumirea de „Natura 2000”. Pentru desemnarea ariilor din rețeaua Natura 2000 fiecare entomolog poate să-și aducă contribuția benefică indicând situri care adăpostesc

specii enumerate pe Anexa 2. Pentru protecția și conservarea habitatelor și speciilor de pe Anexa 2, guvernele fiecărei țări membre a UE sunt obligate să găsească și să aplice măsuri specifice. Obligativitatea protecției și conservării prelevează interesele economice, politice sau sociale. Scopul principal al Directivei FFH și al ordinelor ministeriale care o certifică, este de a conserva mediile de viață într-o stare cât mai naturală, prin care să se asigure menținerea speciilor de plante și animale sălbtice la nivel european.

Speciile incluse pe anexe sunt excluse de la ori ce fel de colectare sau ucidere a exemplarelor provenite din natură. Se interzice perturbarea vieții acestora în ori ce stadiu de dezvoltare. Mediile lor de viață sunt protejate și supuse unor măsuri speciale de conservare. Aceasta înseamnă că persoanele care colectează și mai ales comercializează speciile incluse pe anexele Ordinului 1.198 sunt pasibile de pedeapsă. Într-o etapă ulterioară se vor stabili amenzile și pedepsele aplicabile.

Deficiențe:

Deficiența majoră a directivelor FFH constă în sărăcia informațiilor referitoare la distribuția și starea populațiilor speciilor țintă, precum și în lipsa informațiilor legate de biologia și ecologia lor.

Cartarea speciilor și habitatelor trebuie intensificată. Intensificarea acestor activități necesită o bună colaborare între toți cei care dețin informații referitoare la specii și habitatele în care acestea trăiesc. Toate aceste informații trebuie introduse într-o bază de date, care la rândul ei trebuie întreținută, completată și revizuită permanent.

Priorități

Cartarea cât mai exactă a speciilor prioritare (anexa 2) este în opinia noastră prioritatea nr. 1. Ea se poate realiza printr-o colaborare cu toți lepidopterologii activi pentru obținerea datelor, mai ales a celor recente nepublicate sau necomunicate. În activitățile lepidopterologice este așadar foarte important să se identifice noi populații sau colonii pentru speciile inserate pe anexa 2. Unele date referitoare la densitatea acestor populații sau colonii sunt esențiale pentru a susține intențiile de protecție și conservare. Fiecare lepidopterolog poate să întocmească hărți de distribuție la nivel județean sau regional. Asemenea date pot fi publicate, pentru ca în final să reușim publicarea unei cărți cât mai exacte pentru cele 19 specii aflate pe anexa 2. Fiecare semnalare este așadar importantă și trebuie tratată cu seriozitate.

Este posibil ca după aderarea la UE, să beneficiem de proiecte finanțate care să permită o mai bună cunoaștere a distribuției și situației stării populațiilor speciilor prioritare. Până atunci însă trebuie să asigurăm protecția și conservarea populațiilor și mediilor de viață cunoscute.

BIBLIOGRAFIE

- KUDRNA O. 2000. Die Schmetterlinge der FFH-Richtlinie 92/43/EWG der EU. *Oedipus* **18**: 1-28.
- MAES D. & SWAAY C. van 1997. A nwe methodology for compiling national red lists applied to butterflies in Flanders (N-Belgium) and the Netherlands. *J. Insect Conserv.* **1**: 113-124.
- RÁKOSY L. 2003. Lista roșie pentru fluturii diurni din România. *Bul.inf. Soc.lepid. rom.* **13**(1-4): 9-26.
- RÁKOSY L., GOIA M. & KOVÁCS Z. 2003. Catalogul lepidopterelor din România / Verzeichnis der Schmetterlinge Rumäniens. *Soc. Lepidopterologică Română*. Cluj-Napoca.
- *** Ordinul Nr. 1.198. Monitorul Oficial al României Partea I, Nr. 1.097/6. XII.2005.

László RÁKOSY
Universitatea Babeș-Bolyai
Facultatea de Biologie și Geologie
Str. Clinicilor 5-7
400006 Cluj-Napoca
e-mail: laszlorakosy@hasdeu.ubbcluj.ro

Received: 18.12.2005
Accepted: 20.12.2005
Printed: 28.12.2005